

ภาพที่ 1 วัดพระธาตุเขาน้อย

ความหลากหลายทางชีวภาพ สีสันเมืองน่าน เมื่อปลายฝน...ต้นหนาว

ดร.ปานแพร เขาวาน์ประยูร

อาจารย์
คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

การเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเปลี่ยนฤดูกาลเป็นความท้าทายของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ท่ามกลางบรรยากาศที่ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป จึงทำให้ความรู้สึกขณะที่ท่องเที่ยวเปี่ยมล้นด้วยความอึดอ้อมใจกับสีสันของธรรมชาติ ที่เต็มไปด้วยความสดชื่น ความสดใสในช่วงปลายฝน...ต้นหนาว แม้ว่าบางครั้งอาจต้องเจอกับเม็ดฝนพรำของปลายฝน หรืออาจจะเจอแสงแดดแรงของต้นหนาว เมื่อเริ่มต้นวันใหม่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะเพิ่มความต้องการท่องเที่ยวที่มากกว่าเดิม จนกลายเป็นความทรงจำที่ยากเกินจะลืมเลือน

กระแสการท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ หรือการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ที่เน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพเดินทางท่องเที่ยวบนหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) เชื่อว่าการท่องเที่ยวเป็นกลไกในการพัฒนาและเกิดการจัดการทรัพยากรที่ถูกนำมาใช้ในการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายของการท่องเที่ยวนี้ยังเสริมความรู้และประสบการณ์

เกี่ยวกับความรับผิดชอบ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและหน่วยงานมากมาย ซึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสามารถบูรณาการได้อีกหลากหลายแขนง ในบทความเรื่องนี้ ขอเสนอเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ ในพื้นที่จังหวัดน่านซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยมีฐานคิดของการอนุรักษ์ทรัพยากรควบคู่กันอย่างสมดุล

ก่อนที่จะนำท่านไปท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน อยากให้ท่านได้ทำความรู้จักกับคำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” และ “การท่องเที่ยวบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ” การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนในหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การอนุรักษ์ และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวของนักท่องเที่ยว (Tourist) หรือนักเดินทาง (Traveler) ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งเน้นในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยว และเกิดความตระหนักรู้ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเหมาะสม กล่าวคือ ชุมชนแต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์ที่มีความเป็นเฉพาะถิ่นที่มีความคล้ายคลึงกับชุมชนอื่น ๆ หรือแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ และใช้จุดเด่นเหล่านั้นดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จัดการโดยชุมชน และรับผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

ส่วนคำว่า การท่องเที่ยวบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity based tourism) หรือ Bio Tourism เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันนี้ เกิดจากการรวมคำสองคำเข้าด้วยกัน คือ คำว่า Biodiversity หรือความหลากหลายทางชีวภาพ และ Tourism หรือการท่องเที่ยว จึงกลายเป็นการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ป่าไม้ แหล่งน้ำ ธรณีสัณฐาน ระบบนิเวศ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คน เป็นการท่องเที่ยวที่มีฐานอยู่กับธรรมชาติและยังรวมถึงการบริการทางสิ่งแวดล้อมที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เพื่อรองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาแปรรูปเป็นอาหารเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยต้องสอดคล้องกับภูมินิเวศและภูมิวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่น การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นสินค้าวัฒนธรรม ป้อนกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบของการท่องเที่ยว

ใจความสำคัญของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ (Appreciation) ในทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการอนุรักษ์ (Conservation) ทรัพยากรธรรมชาติบนความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดความตระหนักรู้ (Awareness) ถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติบนความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรู้สึกรัก ห่วงแหน รู้คุณค่าและมีจิตสำนึกในทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) ในทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติบนความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) ซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยวบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ บนความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชีววิถี

รูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ทำให้ท่านพอที่จะเห็นภาพทิศทางการท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี หนึ่งในพื้นที่ตัวอย่างที่จะนำเสนอในครั้งนี้เกิดจากการลงพื้นที่ไปทำวิจัย ทางด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ทำให้พบว่าจังหวัดน่าน เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองกับการท่องเที่ยวไทย และเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง เมืองแห่งขุนเขาที่มีความโรแมนติก เมืองเก่าที่มีชีวิต เมืองที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ หนึ่งในทางเลือกที่เหนือฝืนล้านแรงบันดาลใจ ใน 12 เมืองต้องห้าม...พลาด ที่ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในครั้งนี้เราจะพาท่านปรับโหมดใหม่ให้ถูกใจของการท่องเที่ยวท้องถิ่นหรือชุมชนท่องเที่ยว ตามเส้นทางจากเมืองกรุงสู่เมืองกระซิบรักจังหวัดน่าน ระยะเวลาการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ที่ท่านจะได้รับประสบการณ์แบบเต็มอิ่ม และยิ้มแก้มปริกลับไปบอกเล่าต่ออย่างแน่นอน

การเดินทางจากกรุงเทพฯ มาสู่เมืองเก่าที่มีชีวิตจังหวัดน่าน ไม่ได้ยากอย่างที่คิด ระยะทางเพียง 670 กิโลเมตร ที่ใช้เวลาเพียง 9 ชั่วโมงโดยรถยนต์ หรือ 1 ชั่วโมงโดยเครื่องบิน เมื่อท่านมาถึงเมืองน่าน เริ่มต้นการเดินทางในตัวเมืองที่มีมนต์ขลังด้วยการสักการะเสาหลักเมืองน่าน ณ วัดมิ่งเมือง ที่มีความประณีตบรรจงในการสรรสร้างสถาปัตยกรรมด้วยฝีมือตระกูลช่างเชียงแสน ไหว้พระและชมภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวเมืองน่าน เดินทางต่อไปที่วัดภูมินทร์ วัดหลวงเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 400 ปี มีลักษณะที่แปลกกว่าวัดอื่นในละแวกนั้น คือ โบสถ์และวิหารเป็นอาคารหลังเดียวกัน ทรงจตุรมุขหนึ่งเดียวในประเทศไทย ประตูไม้ทั้งสี่ด้านแกะสลักลวดลายวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พงศาวดารน่าน และที่มีชื่อเสียงที่สุดของเมืองน่าน ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเลื่องชื่อ ภาพ “ปูม่านย่าม่าน” ที่ได้รับฉายาว่า “ภาพกระซิบรักบันลือโลก” สามารถรับฟังความเป็นมาได้จากอาสาสมัครมัคคุเทศก์น้อยภายในวิหารได้อย่างเพลิดเพลิน เดินข้ามถนนไปเพียงเล็กน้อย ถึงวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร นมัสการเจดีย์ช้างล้อมทรงสุโขทัย ไหว้พระทองคำปางลีลาศิลปะสมัยสุโขทัย มีอายุเก่าแก่กว่า 600 ปี เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และเจดีย์ช้างค้ำ ก่อนรับประทานอาหารกลางวัน ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน สถานที่จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิหลัง และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดน่าน อย่าพลาดชม “งาช้างดำ” วัตถุโบราณสำคัญคู่เมืองน่าน และด้านหน้าพิพิธภัณฑ์มีซุ้มต้นลีลาวดีที่โน้มตัวเข้าหากัน ท่านจึงไม่ควรพลาดที่จะถ่ายภาพเก็บความสวยงามซึ่งเป็นจุดที่สำคัญของสถานที่แห่งนี้

ภาพที่ 3 วัดหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

เดินทางเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติในผืนป่าแม่ียงหลวง (หลวง แปลว่า ใหญ่ ในภาษาเมืองของภาคเหนือ) ที่มีบรรยากาศเย็นสามารถคลายความร้อนยามบ่าย กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ชาตรีนาปาน-ตาแวน ตลอดเส้นทางรับฟังการบรรยายประกอบการชมทัศนียภาพของจุดเรียนรู้สำคัญ (จุดสำคัญที่ไม่ควรพลาดคือ ต้นเมี่ยงหลวงที่ยังคงคู่กับหมู่บ้านจนปัจจุบัน) และสามารถอุดหนุนผลิตภัณฑ์ชาออแกนิก “ทีพนา” ที่ได้รับการยืนยันว่า ไร้ซึ่งสารเคมี 100 % รสกลมกล่อม อุดมด้วยคุณค่าที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เดินทางขึ้นเขาเล็กน้อย เพื่อชมทัศนียภาพเมืองน่าน ณ วัดพระธาตุเขาน้อย บริเวณลานพระพุทธรูปปางลีลาองค์ใหญ่ คือ พระพุทธมหาอุดมมงคลนันทบุรีศรีเมืองน่าน ถือเป็นจุดเดียวที่สามารถชมภาพมุมสูง โดยเฉพาะยามเย็นที่ไม่ควรพลาดกับการชมวิวยามค่ำคืนที่สวยงาม หากท่านเดินทางมาในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 17.00-22.00 น. อยากให้ลองชิม

อาหารพื้นเมือง ของอร่อย จับจ่ายซื้อของที่ระลึกน่ารักมากมาย มีการจัดขันโตกสำหรับทานอาหารไว้รองรับนักท่องเที่ยว ถนนคนเดินเมืองน่าน ด้านข้างของวัดภูมินทร์ ปิดท้ายด้วยการชมการแสดงพื้นเมือง การฟ้อนแง้น และการฟ้อนล่องน่าน ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเมืองน่าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่สร้างสีสันให้กับเมืองน่านที่แสนสงบเงียบเป็นการจับจ่ายซื้อของ การเรียนรู้ และนอนหลับฝันดี

เริ่มต้นเช้าวันใหม่ด้วยการสักการะพระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ณ พระธาตุแช่แห้ง วัดศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองน่าน และเป็นพระธาตุประจำปีเกิดปีเถาะของชาวล้านนา เชื่อว่าเกิดความเป็นสิริมงคล นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจึงไม่ควรพลาดจะไปกราบนมัสการพระธาตุแช่แห้งสักครั้งในชีวิต เดินทางต่อไปที่บ้านน้ำเกี๋ยน หมู่บ้านที่ขึ้นชื่อในเรื่องการนำสมุนไพรในท้องถิ่น เช่น ใบหมี มะเฟือง อัญชัน มะกรูด มะขาม ขมิ้นชัน มาแปรรูปด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิมจนได้เป็นเครื่องสำอางสมุนไพรคุณภาพนาชาชนิด ภายใต้อแบรนด์ “ชีวาร์” และ “ชีวาน่า” เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง โดยการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ทำให้ชุมชนสามารถผลิตและส่งออกสู่ตลาดได้ ภายในมีจุดเรียนรู้การทำสบู่ ลูกประคบ ทำสปา เทียวชมแปลงสมุนไพร แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเกษตร หรือเรียนรู้การผลิตข้าวแต่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชีววิถี บ้านน้ำเกี๋ยน เดินทางต่อไปยังเครือข่ายท่องเที่ยวเกษตรบ้านเมืองจิ่ง ณ ศูนย์การเรียนรู้ใจใจ ต้นแบบ การศึกษาด้านการเกษตรที่ยั่งยืน พักทานเครื่องดื่มสมุนไพรเย็น ๆ สูดตรของชุมชน จากนั้นจึงจะพาท่านนั่ง “รถอีแต๋น” ชมเกษตร แปลงใหญ่ ไร่พระเจ้าตนหลวง ขึ้นชมความงามของป่าและสายน้ำบ้านสบยาว ต่อมาท่องเที่ยวที่เกษตรอินทรีย์บ้านกลาง แหล่ง ผลิตผักอินทรีย์ที่มีชื่อเสียง สามารถเรียนรู้การเพาะเห็ด การดูแล การแปรรูปและปลูกผักอินทรีย์ในรูปแบบต่าง ๆ และใกล้กัน ยังเป็นวัดกลาง ศูนย์รวมใจของคนในชุมชน มีอายุนับร้อยปีที่ร้อยเรียงเรื่องราวประวัติศาสตร์ผ่านโบสถ์วิหาร วัดภูโราณที่เก็บรักษา ไว้อย่างดี และด้านหลังวัดยังเป็นป่าไผ่ให้ความร่มรื่นและสวยงามมาก เมื่อคลายความเหนื่อยแล้วเดินทางกลับที่พักเพื่อเก็บแรง สำหรับเที่ยวในอีกวันหนึ่ง

ภาพที่ 4 ฟุงนา อำเภอปัว

ต้นมายามเช้าก็มุ่งหน้าสู่อำเภอปัว จังหวัดน่าน เพื่อทำพิธีจุดความงามของเมืองแห่งขุนเขา ณ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา สัมผัสอากาศที่หนาวเย็นของธรรมชาติ สูดรับโอโซนที่บริสุทธิ์ เพลินตากับสีสนับนดอยภูคา ผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งพืชพรรณ และสัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ แหล่งกำเนิดของแม่น้ำหลายสาย ชมต้นชมพูภูคา ซึ่งเป็นพรรณไม้ที่หายากชนิดหนึ่งในโลกที่ยังคงหลงเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ในช่วงปลายฝน ต้นหนานี้จะได้สัมผัสเขียวสดของใบก่อนจะผลัดสีเปลี่ยนตามฤดู สลับกับสีเทาอ่อนของลำต้นละลานตาตลอดเส้นทาง จากนั้นลงมาที่เขตชุมชน ไร่พระเจ้าและชมทิวทัศน์ของทุ่งนาข้าว อันเขียวขจีล้อมรอบด้วยแนวเขาทอดยาว ณ วัดภูเก็ด ภายในวิหารมีการบูรณะจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงามมากไม่ควรที่จะพลาดชม เป็นอย่างยิ่ง เดินทางต่อมาเลือกชมและอุดหนุนผ้าทอเกลือ ที่มาจากฝีมือของชาวบ้านในพื้นที่แถบนั้น แวะชิมกาแฟในบรรยากาศ

แบบชาวไทลื้อ ณ ลำตวนผ้าทอ กาแฟไทลื้อ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของผ้าทอไทลื้อและมีการบริการที่สำหรับพักผ่อนถ่ายรูปที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งกับวิวดอยภูคาและท้องนาใกล้เคียง จากนั้นเดินทางไปอำเภอท่าวังผาเที่ยวชมหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่เป็นแหล่งทอผ้าไทลื้อที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดน่าน ณ หมู่บ้านไทลื้อหนองบัว ท่านสามารถเลือกซื้อชิ้นงานหัตถกรรมคุณภาพ ปลายอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน คือ “ผ้าทอลายน้ำไหล” และ “ผ้าทอไทลื้อ” และชมภาพจิตรกรรมที่วัดหนองบัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีตได้เป็นอย่างดี และชมภาพจิตรกรรมที่ วัดหนองบัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีตได้เป็นอย่างดี นอกจากผ้าทอแล้วยังมี “ไถยี่” (สาหร่ายน้ำจืด) ที่มีต้นกำเนิดจากแม่น้ำน่านก็เป็นอีกของฝากหนึ่งที่ท่านไม่ควรพลาด เดินทางเส้นทางหลวง (กม.20) อายาพลาดชมผลงานศิลปะร่วมสมัย จากศิลปินรุ่นใหม่ ที่มีลักษณะโดดเด่น โดยจะมีการหมุนเวียนการจัดแสดงสำหรับชิมชั้ผลงาน ณ หอศิลป์ริมถนน พื้นที่ตั้งอยู่ติดแม่น้ำจึงให้บรรยากาศที่ร่มรื่นและมีสินค้าประยุกต์งานศิลปะจำหน่ายไว้เป็นที่ระลึกอีกด้วย ก่อนเดินทางกลับสู่บ้านของท่านอย่าลืมแวะซื้อของฝากที่ ศูนย์โอท็อป (Nan Otop) ในตัวเมืองที่เป็นแหล่งรวบรวมสินค้าของชุมชนจังหวัดน่าน เช่น มะไฟจีน ผ้าทอไทลื้อ เครื่องเงิน ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มมากมาย

ภาพที่ 5 ภาพเส้นทางการท่องเที่ยวสี่สันเมืองน่าน เมื่อปลายฝน...ต้นหนาว

การเดินทางเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางความคิด ท่ามกลางการเติบโตของสังคมเมือง ผู้คนต่างเหนื่อยล้ากับการทำงาน แต่ละคนจึงมีวิถีในการทำให้ตนเองหลุดพ้นจากความจำเจ ค้นหาแรงบันดาลใจในการกลับมาทำงานด้วยจิตใจที่กระตือรือร้นและสดใส ด้วยการเดินทางไปยังสถานที่ที่หลากหลายความคิด หลากหลายวัฒนธรรม หลากหลายสภาพแวดล้อม และยังสามารถสร้างเครือข่ายกับคน หรือกลุ่มคนต่าง ๆ การเดินทางเพื่อท่องเที่ยวยังสามารถเป็นตัวเลือกทางหนึ่งในการเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ จึงทำให้วิทยาการหลากหลายสาขาใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดเชื่อมโยงให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ประกอบกับปัจจุบันรัฐบาลได้ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวทางเลือกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนตลอดถึงการมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรที่ถูกลืมมาใช้จึงได้มีการผลักดันให้การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ท่านในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยวจึงควรเล็งเห็นถึงสถานการณ์ที่ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวต้องมีการปรับเปลี่ยน การท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า ความรับผิดชอบจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องอาศัยทุกภาคส่วนในการร่วมบริหารจัดการให้เกิดความสมดุล ต่อเนื่องจนเกิดเป็นความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ■